

Symposium van het Wetenschappelijk Comité van het FAVV (28-11-2014)

“Het verbeteren van de veiligheid van de voedselketen door risicopreventie in de plantaardige en dierlijke productie”

Debat

Een debat werd gevoerd rond 5 vragen. De volgende personen namen deel aan dit debat.

- Vertegenwoordigers van de stakeholders van de voedselketen:
 - Koen Mintiens, KM (BOERENBOND)
 - Johan Hallaert, JH (FEVIA)
 - Romain Cools, RC (BELGAPOM)
 - Yvan Dejaegher, YD (BEMEFA)
 - Sigrid Lauryssen, SL (TEST-AANKOOP)
- FAVV:
 - Herman Diricks, HD (CEO FAVV)
- SCICOM:
 - Etienne Thiry, ET (Voorzitter SCICOM – Prof. ULg)
 - Anne Legrève, AL (Organisator symposium – Lid SCICOM – Prof. UCL)
 - Jeroen Dewulf, JD (Organisator symposium – Lid SCICOM – Prof. UGent)
- Moderator:
 - Frank Van Oss

Vraag 1: Hoe draagt uw organisatie, op vandaag, bij aan risicopreventie in de voedselketen?

KM: De rol van BOERENBOND bestaat eruit om de leden (veehouders/telers) informatie te verschaffen over het risico van insleep van ziekten/plagen in de bedrijven en over de bioveiligheidsmaatregelen die kunnen worden toegepast teneinde dit risico te beperken. Op dit ogenblik gaat de aandacht voornamelijk uit naar het verminderen van het gebruik van antibiotica en gewasbeschermingsmiddelen.

JH: FEVIA vertegenwoordigt de voedingsindustrie. Deze is gekenmerkt door een groot aantal verschillende sectoren die elk hun eigen risicoprofiel hebben. De gevaren worden aangepakt via toepassing van HACCP principes en het autocontrole model dat in België zeer sterk is uitgebouwd.

RC: BELGAPOM past een verticale aanpak van risicopreventie toe in de aardappelproductie en handels- en verwerkingssector en gebruikt hierbij als basis Vegaplan voor de primaire productie en de autocontrolelegids voor handel en verwerking. Deze laatste is reeds aan zijn 4de versie toe. Vegaplan is de Standaard voor de Primaire Plantaardige Productie, die integraal de sectorgids Autocontrole en daar bovenop de vereisten met betrekking tot milieu, interprofessionele akkoorden, geïntegreerde gewasbescherming (IPM) en duurzaamheid bevat. De landbouwers die in orde zijn met de Vegaplan Standaard voldoen dus aan:

- de wettelijke eisen voor het FAVV;
- de regionale eisen voor duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en toepassing van geïntegreerde gewasbescherming (IPM);
- een groot aantal maatregelen uit de randvoorwaarden die recht geven op premies in het kader van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid;
- de kwaliteitscriteria opgelegd door de afnemers (veilingen, handel en verwerking);
- de verwachtingen betreffende duurzame ontwikkeling, inclusief voor de teelten bestemd voor biobrandstoffen.

YD: BEMEFA richt zich op een horizontale aanpak van de risico's in de mengvoedersector waarin 98 % van de bedrijven gecertificeerd zijn. Naast de autocontrolelegids wordt tevens een sectoraal

bemonsteringsplan toegepast ter controle van de grondstoffen. Een speciale werkgroep vergadert 3-maandelijks over de aard van de gevaren die dienen gecontroleerd te worden. Sinds 2005 is een 'early warning' systeem met betrekking tot identificatie van 'pre-' en 'post harvest' gevaren (ondermeer mycotoxines in granen) van toepassing. Sinds 2013 worden meer grondstoffen ingevoerd vanuit Oost-Europa. De bemonsteringsprotocollen werden daaraan aangepast.

SL: TEST-AANKOOP heeft een waakhond functie ter bescherming van de consument. De aandacht gaat vooral uit naar de aanwezigheid van pesticiden, antimicrobiële resistentie, kleurstoffen, ... in levensmiddelen. Verder wordt veel aandacht besteedt aan de voorlichting van de consument voornamelijk met betrekking tot keukenhygiëne, bewaring van levensmiddelen, ...

ET: Het Wetenschappelijk Comité van het FAVV verstrekt onafhankelijke adviezen op aanvraag van de gedelegeerd bestuurder of van de Minister of uit eigen initiatief over risicobeoordeling en risicobeheer in de voedselketen. Deze adviezen zijn gebaseerd op de actuele wetenschappelijke kennis over de gevaren en risico's in de voedselketen. De adviezen resulteren uit een gezamenlijke consensus tussen de leden van het Wetenschappelijk Comité die een complementaire expertise bezitten over de risico's in de voedselketen.

HD: Het FAVV stelt vast dat de verschillende stakeholders van de voedselketen hun verantwoordelijkheid nemen. Het FAVV ziet erop toe dat de operatoren voldoende maatregelen nemen om de risico's preventief te identificeren en te beheersen. Het FAVV heeft een Wetenschappelijk Comité opgericht om vanuit wetenschappelijk hoek geïnformeerd te worden over nieuwe opkomende gevaren en risico's.

JD: Naast het Wetenschappelijk Comité hebben ook de universiteiten een belangrijke rol te spelen bij de opleiding van toekomstige dierenartsen inzake risicopreventie. Dit dient nog verder uitgebouwd te worden in de opleiding en toegepast te worden in de praktijk.

Vraag 2: Wat zijn de prioriteiten van uw organisatie inzake risicopreventie in de toekomst (tijdens de eerstvolgende 3 jaren bij voorbeeld)?

KM: BOERENBOND is van oordeel dat geïntegreerde gewasbescherming en reductie van het antibioticumgebruik belangrijke prioriteiten zijn voor de sector, nu en in de nabije toekomst. Voor wat reductie van het antibioticumgebruik betreft heeft BOERENBOND zich samen met de ganse sector geëngageerd via AMCRA (Kenniscentrum voor antibioticumgebruik en –resistentie bij dieren) om ambitieuze doelstellingen te bereiken tegen 2020: een halvering van het algemeen antibioticumgebruik en een 75 % vermindering van de meest kritisch belangrijke antibiotica.

JH: Het behoud en het verder verbeteren van de voedselveiligheid blijft een belangrijke prioriteit voor de voedingsindustrie. FEVIA volgt de veranderende wetgeving op de voet (o.a. met betrekking tot de etikettering) en verschaft haar leden hierbij de nodige informatie en ondersteuning.

RC: Verschillende voorbeelden worden aangehaald. Enerzijds besteedt de sector continu aandacht voor de opsporing van contaminanten via het gevalideerd bemonsteringsplan. Anderzijds wordt aandacht besteedt aan de acrylamideproblematiek (vooral door communicatie naar de HORECA en de consument, ondermeer via een website over 'verantwoord frituren' – www.goodfries.eu), aan de problematiek van 'dual use substances' (stoffen die zowel voor bemesting als voor ontsmetting worden gebruikt in de teelten en die een rol spelen bij de vorming van perchloraat in groenten), aan de problematiek van desinfectie van proceswater (conflict tussen pesticidenwetgeving en nultolerantie). De sectororganisatie is op dit ogenblik bezig met het opstellen van een lijst van kritische afbraakproducten die zullen afgetoetst worden met de reglementering.

YD: De prioriteiten van BEMEFA situeren zich op het vlak van het soepel inspelen op de actualiteit, het in stand houden van de know-how en het optimaliseren van de productieprocessen in de mengvoedersector, de opvolging van de kwaliteit van de grondstoffen (speciale aandacht gaat naar de controles op het vlak van mycotoxines in granen geproduceerd in Oost-Europa), de toepassing van 'early warning' en de reductie van het antibioticumgebruik via het gemedicineerd diervoeder.

SL: TEST-AANKOOP volgt de actualiteit in de voedselketen op de voet op. Bijzondere aandacht gaat uit naar de blootstelling van de mens aan resistente kiemen via de voeding, aan de (microbiologische) kwaliteit van vlees en vleesbereidingen, aan residuen van pesticiden en zware metalen, enz... Ook meer algemene thema's blijven prioritair zoals hygiëne in de voedselketen, transparante communicatie over inspectieresultaten, duurzaamheid, voedselverspilling, correcte etikettering, enz...

AL: Vermindering van pesticidengebruik is slechts één onderdeel van het geïntegreerd gewasbeschermingsplan. Andere onderdelen hebben te maken met vroegtijdige detectie van schadelijke organismen binnen een productie omgeving en milieu die beiden in volle evolutie zijn. Het wetenschappelijk onderzoek speelt een belangrijke rol bij het ontwikkelen van nieuwe kennis over de interactie tussen plant, schadelijk organisme en productie omstandigheden.

RC: In de plantaardige productie blijven pesticiden een belangrijk wapen bij de bestrijding van schadelijke organismen. Er dient echter op duurzame wijze mee omgesprongen te worden. De toepassing van pesticiden is evenwel aan het evolueren. De Overheid wordt steeds strenger bij het erkennen van nieuwe pesticiden. Deze laatste worden niet alleen efficiënter, doch ook duurder in aanschaf en gebruik. Binnen Vegaplan worden de producenten onderworpen aan regelmatige audits. Er wordt streng toegekeken op een correct pesticidengebruik.

ET: Eén van de prioriteiten van het Wetenschappelijk Comité bestaat eruit om mee te evolueren in de nieuwe ontwikkelingen inzake risicobeoordeling. Het Wetenschappelijk Comité heeft een zelf-evaluatie aangevat met de bedoeling de kwaliteit van haar adviezen verder te verbeteren.

HD: Bij risicopreventie is het belangrijk om over gevoelige 'early warning' systemen te beschikken. De stakeholders spelen hierbij een belangrijke rol. Het is immers bij hen dat opkomende risico's zich eerst zullen manifesteren. Zowel de situatie in eigen land als bij de belangrijkste handelspartners dient te worden opgevolgd. Naast informeren en sensibiliseren van de stakeholders is het tevens van belang om, in bepaalde gevallen, te streven naar gedragswijzigingen bij de operatoren. Hierbij is een rol weggelegd voor de menswetenschappen.

Vraag 3: Waar in de voedselketen gebeurt de risicopreventie het best?

KM: Zonder twijfel is het belangrijk dat in de primaire sector ingezet wordt op risicopreventie. De impact van de verwerkende sector (slachthuizen) en de consument mag evenwel ook niet uit het oog worden verloren. De Salmonella problematiek is hiervan een goed voorbeeld. In de primaire sector worden heel wat inspanningen gedaan om de Salmonella besmetting onder controle te brengen. Op het niveau van de slachthuizen zou toepassing van logistiek slachten een bijkomende maatregel kunnen zijn met gunstige gevolgen. BOERENBOND pleit voor een geval per geval benadering en in de eerste plaats te focussen op de preventie van deze risico's waar de impact van controlerende maatregelen het grootst is. In sommige gevallen evenwel missen de veehouders de aangepaste tools om aan risicopreventie te doen.

JH: Iedere schakel in de voedselketen dient haar verantwoordelijkheid op te nemen.

RC: Voor een efficiënte risicopreventie is een goede samenwerking tussen de verschillende schakels in de keten van belang.

YD: In veel gevallen vormen de additieven in de voeding de oorsprong van contaminatie. Zij dienen in het bijzonder te worden gecontroleerd.

SL: Risicopreventie dient te gebeuren in elke schakel van de voedselketen. De consument dient voldoende geïnformeerd te worden over de aanwezigheid van eventuele risico's in de voeding.

JD: Risicopreventie is de zaak van iedereen die betrokken is bij de voedselketen.

Vraag 4: Zijn de operatoren voldoende gemotiveerd (worden ze voldoende gestimuleerd) om aan risicopreventie te doen?

KM: In de primaire sector zijn de operatoren sterk gemotiveerd om aan risicopreventie te doen voor zover zij in staat blijven om op een kosten-efficiënte manier te produceren voor de wereldmarkt. De productie van veilig voedsel is hierbij een absolute voorwaarde.

JH: De operatoren hebben hun lessen getrokken uit de incidenten en crisissen uit het verleden. Bovendien werkt de voedingsindustrie voor een groot gedeelte in een business-to-business model en in een op-export-gerichte markt waarbij het essentieel is om de risico's preventief aan te pakken. Ook het FAVV heeft via het bonus/malus systeem ervoor gezorgd dat de operatoren financieel gemotiveerd worden om in het systeem van autocontrole in te stappen en aldus de risicopreventie in hun bedrijfsprocessen in te bouwen.

RC: In de plantaardige sector zijn helaas enkele voorbeelden gekend waar operatoren hun bedrijfsactiviteiten hebben moeten stopzetten wegens onvoldoende risicopreventie, meer bepaald m.b.t. zogenaamde quarantaineorganismen in het kader van de Europese wetgeving voor plantenziekten.

YD: Sinds de dioxinecrisis (1999) is de mengvoedersector bijzonder gemotiveerd om aan risicopreventie te doen. Bovendien is er de toenemende marktdruk die het nemen van adequate preventieve maatregelen in de hand werkt.

SL: Niet alle operatoren scoren even goed inzake risicopreventie. Het volstaat om het jaarverslag van het FAVV te consulteren. Het al of niet gecertificeerd zijn is een belangrijke graadmeter voor de motivatie van de operator. Het bekendmaken van de inspectieresultaten van de operatoren zal een bijkomende motivatie betekenen.

JD: Op individueel vlak zijn er nog heel wat operatoren die onvoldoende scoren op het vlak van risicopreventie. Denken we hierbij aan het toepassen van vaccinatie of aan de reductie van het antibioticumgebruik.

HD: In bepaalde sectoren is nog duidelijk progressie te maken inzake risicopreventie. Via het invoeren van de smiley in de business-to-consumer sector en de daaraan gekoppelde jaarlijkse korting op de heffing probeert het FAVV de operatoren aan te moedigen om hoge hygiëne kwaliteitsstandaarden na te leven.

Vraag 5: Hoe ziet u de rol van het FAVV inzake risicopreventie?

KM: De BOEREBOND ondersteunt de initiatieven die het FAVV neemt inzake risicopreventie. Deze zijn onder meer gebaseerd op de onafhankelijke adviezen van het Wetenschappelijk Comité. Toch is de BOEREBOND van mening dat de idee van een strikte scheiding tussen risicobeoordeling en risicobeheer wat voorbijgestreefd geraakt. Communicatie tussen beide geledingen blijkt belangrijk te zijn evenals het aftoetsen van de haalbaarheid van maatregelen van risicopreventie.

JH: Het FAVV dient erop toe te zien dat alle schakels in de voedselketen hun rol opnemen bij de preventie van risico's. Dit gebeurt best via inspecties van de bedrijven en controle van de producten.

RC: De sectoren nemen heel wat initiatieven inzake controle en informatieverstrekking. Evenwel is niet iedere operator lid van een sectororganisatie en niet iedere teler is even gemotiveerd om ziekteproblemen te melden. De oprichting van een fonds ter vergoeding van telers die melding maken van ziekte (vb.: bruinrot, ringrot, ...) bij aardappelen was een stap in de goede richting. Het FAVV zou tevens haar medewerking kunnen verlenen aan de door de sector opgezette (open) opleidingen, zodat ook operatoren die niet verbonden zijn aan een sectororganisatie meer in deze richting worden geduwd.

YD: Er is een goede samenwerking tussen de mengvoedersector en het FAVV. Getuige hiervan zijn het sectorale bemonsteringsplan waarvan de resultaten worden overgemaakt aan het FAVV, de

goedkeuring door het FAVV van het bemonsteringsprotocol inzake mycotoxine opsporing in granen en het convenant inzake gemedicineerd diervoeder.

SL: FAVV speelt een zeer belangrijke rol inzake risicopreventie. TEST-AANKOOP is van mening dat de voedselketen zo maximaal mogelijk dient gecontroleerd te worden en dat de consument zo goed mogelijk dient geïnformeerd te worden.

ET: Het Wetenschappelijk Comité heeft het mandaat om ook opties voor preventieve risicomaatregelen te beoordelen. Via het organiseren van 'hearings' kunnen betrokken partijen geconsulteerd worden tijdens de voorbereidingsfase van een advies.

HD: De belangrijkste boodschap is dat het FAVV de mogelijkheden moet krijgen om haar controlebeleid van de voedselketen verder te zetten. Naast controle is het toepassen van flankerende maatregelen ook bijzonder belangrijk.